

Polityka migracyjna w programach wyborczych partii niemieckich w 2025 roku

Streszczenie: Migracje, stanowiące ważny element polityki wewnętrznej i zagranicznej Niemiec, budziły i budzą wiele emocji oraz kontrowersji politycznych i społecznych. Stały się m.in. przyczyną dużego wzrostu poparcia dla partii Alternatywa dla Niemiec.

Artykuł zawiera przegląd głównych haseł oraz koncepcji dotyczących wybranych aspektów polityki migracyjnej zawartych w programach wyborczych siedmiu niemieckich partii politycznych przygotowanych w związku z przedterminowymi wyborami do Bundestagu, które odbyły się 23 lutego 2025 r. Analiza treści programów wyborczych miała na celu przede wszystkim zidentyfikowanie zmian, jakie poszczególne partie postulowały w polityce imigracyjnej nowego rządu.

Analiza zawartości programów wyborczych wykazała, iż większość niemieckich partii politycznych postulowała zaostrzenie kursu w polityce migracyjnej, w tym zwiększenie kontroli wobec przybywających imigrantów ekonomicznych oraz uchodźców, efektywniejszy proces deportacji, a przede wszystkim zahamowanie przyjazdu imigrantów nielegalnych (nazywanych nieregularnymi). Pozytywnie oceniany był napływ wykwalifikowanej siły roboczej.

W podsumowaniu wskazano najważniejsze elementy polityki migracyjnej zawarte w umowie koalicyjnej nowego rządu złożonego z polityków partii chadeckich (CDU i CSU) oraz socjaldemokratów (SPD).

Słowa kluczowe: Niemcy, polityka migracyjna, partie polityczne, wybory do Bundestagu

W przedterminowych wyborach do Bundestagu, które odbyły się 23 lutego 2025 r., temat migracji do Niemiec, budzący wiele kontrowersji politycznych i społecznych, odgrywał (obok kwestii związanych ze spowolnieniem gospodarczym i szeroko pojmowanym bezpieczeństwem) jedną z kluczowych ról. Wszystkie niemieckie partie polityczne ubiegające się o głosy wyborców zamieściły w swoich programach wyborczych obszerne passusy dotyczące zmian bądź kontynuacji polityki, jaką powinien realizować przyszły rząd z udziałem danej partii w procesie przyjmowania i integracji imigrantów.

Poniższy tekst zawiera przegląd głównych haseł oraz koncepcji dotyczących wybranych aspektów polityki migracyjnej zawartych w programach wyborczych siedmiu partii politycznych (od planów zamykania granic i izolacji, poprzez wprowadzanie szeregu ograniczeń, po udzielanie imigrantom wszelkiej pomocy i otwartość na ich przyjmowanie).

Teza, jaką można sformułować po analizie sytuacji politycznej w RFN oraz zmiany nastawienia społeczeństwa do migrantów, jest następująca: **większość niemieckich partii politycznych zapowiadała zaostrzenie kursu w polityce migracyjnej, w tym zwiększenie kontroli wobec przybywających imigrantów, a przede wszystkim zahamowanie przyjazdu imigrantów nielegalnych (nazywanych nieregularnymi). Pozytywnie oceniany był napływ wykwalifikowanej siły roboczej.**

I. W programie **Socjaldemokratycznej Partii Niemiec** (SPD), zatytułowanym „Więcej dla Ciebie, lepiej dla Niemiec” (*Mehr...*), w którym każdy podrozdział rozpoczynała fraza: „Walczymy o...”, temat migracji i integracji migrantów znalazł odzwierciedlenie przede wszystkim w podrozdziale 20. zatytułowanym: „Walczymy o nowoczesne społeczeństwo imigracyjne” (*Wir kämpfen für eine moderne Einwanderungsgesellschaft*) (Ibidem, s. 54–56). Jednak już w części wstępnej programu (Ibidem, s. 5) partia wskazała na sukces, za jaki uważa ograniczenie napływu nielegalnych imigrantów w czasie rządów sprawowanych wraz z partią Zielonych i liberałami od grudnia 2021 roku. Jednocześnie podkreślono, że Niemcy powinny pozostać otwarte na przyjmowanie osób, które chcą pracować na niemieckim rynku pracy. Zwrócono również uwagę na to, że dzięki nowemu prawu dotyczącemu obywatelstwa¹ umożliwiono imigrantom² stanie się współobywatelami ze wszystkimi wynikającymi z tego tytułu prawami. Partia SPD zawarła w swoim programie apel, aby Niemcy w pełni wykorzystały mocne strony sytuacji, jaką stwarza status państwa imigracyjnego. Przyznano bowiem, że jako starzejące się społeczeństwo, Niemcy są uzależnieni od imigracji. Partia postrzega zróżnicowanie społeczeństwa jako wzbogacenie. Uważa, że państwo jest jednak zobowiązane do zorganizowania efektywniejszego, w tym szybciej przebiegającego procesu integracji imigrantów.

Socjaldemokrati, w nawiązaniu do Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego (CEAS), który ma wejść w życie w roku 2026, podkreślili pozytywne znaczenie koordynacji działań na rzecz stworzenia wspólnych standardów humanitarnych dla uchodźców i migracji zarządzanej w duchu solidarności (Ibidem, s. 55). Opowiedzieli się za efektywniejszą ochroną granic zewnętrznych Unii Europejskiej i za objęciem kontrolą agencji Frontex.

Partia SPD sprzeciwiła się zamykaniu granic i stosowaniu *pushbacków* na granicach wewnętrznych UE. Tymczasowe kontrole graniczne powinny być, jej zdaniem, stosowane jako „absolutny wyjątek”. Obiecano przyspieszenie procedur azylowych do sześciu miesięcy i utrzymanie łączenia rodzin dla osób posiadających status ochrony subsydiarnej.

W odniesieniu do obowiązku opuszczenia Niemiec przez osoby, którym nie przyznano azylu, SPD opowiedziała się za tym, aby migranci odmawiający wyjazdu byli szybko i konsekwentnie poddani deportacji, zwłaszcza osoby, które popełniły przestępstwa.

Partia odrzuciła możliwość przeprowadzania procedur azylowych w krajach trzecich, uzasadniając swoje stanowisko tym, że osoby poszukujące ochrony muszą mieć dostęp do „uczciwych i konstytucyjnych procedur w UE” (Ibidem, s. 56).

Socjaldemokrati poparli prowadzenie akcji ratownictwa w odniesieniu do migrantów przybywających drogą morską. Opowiedzieli się za zwalczaniem przyczyn uchodźstwa, karaniem procederu przemytu ludzi oraz humanitarnymi programami przyjmowania imigrantów a także za zawarciem kompleksowych porozumień migracyjnych z krajami ich pochodzenia.

¹ Chodzi o ustawową reformę prawa dotyczącego obywatelstwa (*Staatsangehörigkeitsrecht*), w ramach której wprowadzono przyspieszoną procedurę naturalizacji i możliwość posiadania podwójnego obywatelstwa. Friedrich Merz krytykował w toku kampanii przedwyborczej to prawo i domagał się odbierania niemieckiego obywatelstwa osobom posiadającym podwójne obywatelstwo, które popełniły przestępstwa.

² Użyto tu terminu „*Mitmenschen*”, który można przetłumaczyć jako „bliźni”.

Socjaldemokraci optowali za pełnym wdrożeniem ustawy o imigracji wykwalifikowanych pracowników, aby mogli oni łatwiej i szybciej przyjeżdżać do Niemiec. Dzięki jasnym zasadom, uproszczonemu uznawaniu kwalifikacji i stopni naukowych oraz uczciwym umowom rekrutacyjnym powinny zostać stworzone podstawy ich integracji. Kursy integracyjne powinny zostać rozbudowane, a ich finansowanie zapewnione ze środków budżetowych. Socjaldemokraci zapowiedzieli uchwalenie ustawy o partycypacji, która przewidywać winna (poprzez wiążące regulacje) równe uczestnictwo migrantów we wszystkich istotnych obszarach życia – od edukacji i pracy po polityczne współdecydowanie (Ibidem, s. 54).

W programie SPD zawarta jest również krytyka polityki migracyjnej prowadzonej wcześniej przez chadeków.

Hasła mające zwrócić uwagę czytających program wyborczy SPD (rozpoczynające lub podsumowujące poszczególne akapity) brzmiały:

1. Pragniemy poprawić integrację i uprościć imigrację wykwalifikowanej siły roboczej.
2. Pragniemy zarządzać migracjami z humanitarną odpowiedzialnością.
3. Pragniemy zwalczać przyczyny uchodźstwa i przemyt ludzi.

II. Partie chadeckie (*Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna – CDU oraz Unia Chrześcijańsko-Społeczna – CSU*) przygotowały wspólny program wyborczy pt. *Zmiana polityki dla Niemiec. Program wyborczy CDU i CSU (Politikwechsel für Deutschland. Wahlprogramm von CDU und CSU) (Politikwechsel...)*. Każdy podrozdział rozpoczynała fraza: „Tak dla...”. Trzeci rozdział zatytułowany „Nasz plan dla państwa, które jest wolne i ponownie bezpieczne” zawiera podrozdział „Tak dla zahamowania nielegalnej imigracji”. Fraza ta (*Stopp illegaler Migration*, w tym jeden raz: *Aufnahmestopp*) użyta została w programie dziesięć razy. Wydźwięk założeń chadeckiej polityki imigracyjnej można określić jako dążenie do ograniczenia przyjmowania imigrantów (*CDU-Politiker...*). Partie CDU i CSU zapowiedziały, że każdego roku państwo przyjmie bezpośrednio z zagranicy ograniczoną liczbę osób, które faktycznie potrzebują ochrony. Konkretna ich liczba nie została jednak podana. Chadeacy przyznali, że w okresie swoich wcześniejszych rządów popełnili błędy w polityce migracyjnej i zapowiedzieli, że od pierwszego dnia objęcia steru rządów rozpoczną fundamentalne zmiany w tej dziedzinie, mające na celu głównie powstrzymanie nielegalnej migracji (*Politikwechsel...*, s. 40).

Chadeacy – w opozycji do socjaldemokratów – zapowiedzieli zawieszenie łączenia rodzin w odniesieniu do osób uprawnionych do ochrony subsydiarnej (Ibidem, s. 41). Chodzi o osoby, w stosunku do których nie ma zastosowania ani prawo do azylu na mocy Ustawy zasadniczej, ani Konwencja genewska w sprawie uchodźców. Zdaniem CDU i CSU, osoby ubiegające się o azyl powinny w miarę możliwości otrzymywać świadczenia rzeczowe zamiast pieniędzy. Uchodźcom z Ukrainy należy zapewnić jedynie pomoc na mocy ustawy o świadczeniach dla osób ubiegających się o azyl, a nie jak dotychczas tzw. dochód obywatelski (*Bürgergeld*). Ukraińcy powinni być zatrudniani szybciej niż dotychczas (m.in. szybciej powinny być nostryfikowane i uznawane ich świadectwa oraz dyplomy), a także zwielokrotnieniu mają ulec dla nich kursy języka niemieckiego „on the job”.

W programie chadeków zapowiedziana została również konieczność przyspieszenia procedur azylowych. Zaś w celu intensyfikacji deportacji do krajów macierzystych,

partie chadeckie zamierzały uznać więcej państw za bezpieczne kraje pochodzenia. Postulowały zawarcie większej liczby umów o readmisji z krajami pochodzenia imigrantów. W tym kontekście zasygnalizowano „regularne” deportacje do Syrii i Afganistanu, zwłaszcza przestępców i osób zagrażających bezpieczeństwu. Natomiast zasada „łóżko, chleb i mydło” powinna mieć zastosowanie tylko w odniesieniu do osób rzeczywiście zmuszonych do opuszczenia swego kraju.

Partie CDU i CSU podkreśliły w programie wyborczym, że nadal będą dążyć do tego, aby imigranci byli przyjmowani w sposób humanitarny, jednak celem rządu z ich udziałem będą starania o zreformowanie prawa azylowego na forum Unii Europejskiej (Ibidem, s. 42). Za ważne zdanie uznać należy stwierdzenie, że ochrona świadczona przez Europę niekoniecznie oznacza ochronę w Europie. Chodzi o możliwość skierowania uchodźców do bezpiecznych państw trzecich, niekoniecznie znajdujących się w Europie, gdzie realizowane byłyby procedury azylowe. Miałoby to sprzyjać ukróceniu niehumanitarnego biznesu przemytników i handlarzy ludźmi.

Chadecy opowiedzieli się za skuteczną ochroną granic zewnętrznych, dzięki czemu zbędna stałaby się kontrola na granicach wewnętrznych. Zadeklarowali wzmocnienie Frontexu, który powinien stać się prawdziwą policją graniczną i strażą przybrzeżną z suwerennymi uprawnieniami i znacznie liczniejszym personelem.

Kwestie dotyczące migracji pojawiają się w programie chadeckim wielokrotnie także w kontekście bezpieczeństwa Europy oraz stosunków z innymi państwami i regionami świata.

III. Obszerny (liczący 160 stron) program wyborczy partii **Sojusz 90/Zieloni** – dotychczasowego koalicjanta w rządzie tzw. koalicji sygnalizacji świetlnej – nosił tytuł: „Wzrastać razem: Nasz program rządowy na wybory federalne” (*Zusammen wachsen: Unser Regierungsprogramm für die Bundestagswahl*) (*Zusammen...*). W rozdziale pierwszym, w jednym z jego podrozdziałów, partia wezwała do kształtowania społeczeństwa imigracyjnego (*Für die Gestaltung der Einwanderungsgesellschaft*).

Zieloni zdefiniowali Niemcy jednoznacznie jako „państwo imigracyjne”. Imigrantów określili mianem części składowej siły społecznej i gospodarczej państwa. Apelowali, by nie zamykać się na imigrantów. Uzasadniali ów apel tym, że imigracja wykwalifikowanych pracowników zapewnia dobrobyt w Niemczech i atrakcyjną lokalizację dla biznesu. W programie dano m.in. wyraz przekonaniu, że Niemcy konkurują z innymi państwami o wykwalifikowaną siłę roboczą. Dlatego tak ważne jest, aby w końcu stworzyć politykę imigracyjną adekwatną do współczesnych realiów. Podkreślono, że podwaliny takiego systemu zostały stworzone dzięki ustawie o imigracji wykwalifikowanej siły roboczej i licznym ułatwieniom w dostępie uchodźców do rynku pracy.

Partia wyraziła pragnienie, aby imigranci czuli się mile widziani w Niemczech, gdzie nie będą spotykali się z uprzedzeniami i dyskryminacją (Ibidem, s. 127). Sprzeciwili się podziałowi na obywateli pierwszej i drugiej kategorii. Zgodnie z zapisami w Ustawie Zasadniczej, obywatelstwo niemieckie nie może zostać nikomu cofnięte, a wielokrotnie obywatelstwo nie może prowadzić do nieuzasadnionego nierównego traktowania.

Zieloni dość ostrożnie odnieśli się do obowiązków imigrantów i społeczeństwa przyjmującego, pisząc: „Społeczeństwo imigracyjne musi tworzyć perspektywy i ułatwiać przyjazd migrantów. Społeczeństwo imigracyjne będzie funkcjonować dobrze

tylko wtedy, gdy zjednoczymy się i będziemy kroczyć wspólną drogą” (Ibidem). Za najważniejsze warunki udanej integracji partia wymieniła: naukę języka, aktywność i zatrudnienie. Stwierdzono, że tam, gdzie ludzie mogą się komunikować i tworzyć coś wspólnie, społeczeństwo będzie się zrastać. Ci imigranci, którzy mogą pracować, powinni móc znaleźć zatrudnienie. Zieloni postulowali konieczność zniesienia istniejących zakazów pracy oraz uproszczenie i przyspieszenie procedur dotyczących zatrudnienia. Priorytetem powinna być faktyczna aktywizacja uchodźców na rynku pracy. Postulowano konieczność uproszczenia procesu uznawania świadectw, dyplomów i kwalifikacji zagranicznych.

Zieloni opowiedzieli się również za wspólną europejską polityką migracyjną i sprawliwym podziałem osób poszukujących ochrony w Europie. Poparli ratownictwo morskie. Odrzucili możliwość przeprowadzania procedur azylowych w krajach trzecich, a także stałe stacjonarne kontrole na granicach wewnętrznych UE. Zamiast tego postulowali prowadzenie kontroli na granicach zewnętrznych i wiarygodnej rejestracji przybywających. Zdaniem Zielonych, przyjmowanie imigrantów powinno zostać lepiej zorganizowane i regulowane za pomocą porozumień migracyjnych respektujących prawa człowieka. Optowali również za tym, aby politycy korzystali z ekspertyz naukowych w toku formułowania polityki migracyjnej.

Postulat partii Zielonych brzmiał: „Chcemy sprawnej oraz pragmatycznej polityki uchodźczej i migracyjnej, która łączy w sobie humanitaryzm i porządek”. Partia domagała się odbiurokratyzowania procesu przyjmowania imigrantów, co powinno zapewnić „prawdziwie przyjazną kulturę ich przyjmowania” (*echte Willkommenskultur*) (Ibidem, s. 126).

IV. Liberalowie z Wolnej Partii Demokratycznej (FDP), którzy również wchodziłi w skład ww. koalicji rządzącej do czasu przedterminowych wyborów, przygotowali program wyborczy zatytułowany „Wszystko można zmienić” (*Alles lässt sich ändern*) (*Alles...*), którego rozdział IV C brzmiał: „O nową autentyczną politykę migracyjną”.

Partia FDP opowiedziała się za uporządkowaniem procesu migracji, który powinien odbywać się według jasnych, konsekwentnie egzekwowanych zasad. Podjęcie przez imigrantów pracy uznane zostało za najlepszy sposób na osiągnięcie integracji. Potwierdzono, że Niemcy potrzebują znacznie większej liczby imigrantów na rynek pracy. Przyznano, że pewnej poprawie uległy już zasady zawarte w prawie imigracyjnym, jednak w kolejnym kroku należy stworzyć kodeks imigracyjny, w którym powinny być zapisane wszystkie podstawy prawne dotyczące imigracji i azylu. Postulowano przede wszystkim reorganizację struktur i procedur w obszarze migracji zarobkowej. Służyć temu powinny następujące przedsięwzięcia:

- udostępnienie niebieskiej karty UE większej liczbie wykwalifikowanych pracowników niebędących absolwentami uczelni akademickich i zniesienie dolnych limitów zarobków;
- zaoferowanie absolwentom 200 najlepszych uniwersytetów na świecie rocznej wizy dotyczącej znalezienia miejsca pracy (*Orientierungsvisum*) (Ibidem, s. 27), w oparciu o model holenderski;
- możliwie szybkie zapewnienie dostępu do rynku pracy osobom ubiegającym się o ochronę z prawem pobytu, aby same zarabiały na swoje utrzymanie.

Partia Wolnych Demokratów postulowała stworzenie nowego statusu na mocy prawa o pomocy socjalnej dla wszystkich uznanych uchodźców, w tym uchodźców z Ukrainy, którzy, jak zapisano w programie, nie powinni otrzymywać zasiłku obywatelskiego (*Bürgergeld*) (Ibidem, s. 28). Wymienione zostały także grupy migrantów, które powinny być pozbawione świadczeń socjalnych:

- osoby, które są prawnie zobowiązane do opuszczenia kraju i mają możliwość wyjazdu z Niemiec;
- osoby, które aktywnie utrudniają procedury weryfikacji tożsamości.

Wspomniane wcześniej jasne reguły dotyczące migracji powinny przewidywać, że każdy, kto przebywa w Niemczech bez prawa pobytu, musi natychmiast wrócić do kraju pochodzenia. Partia konstatowała, że deportacje zbyt często kończą się niepowodzeniem z powodu braku egzekwowania odpowiednich przepisów przez kraje związkowe. Wystąpiła w związku z tym z postulatem scentralizowania odpowiedzialności za deportacje na szczeblu federalnym. Przy czym przyspieszeniu ulec powinny procedury azylowe i postępowania przed sądami rozstrzygającymi odwołania azylowe. Partia dopuszczała prowadzenie procedur azylowych w państwach trzecich, jeśli osoby ubiegające się o azyl byłyby tam bezpieczne.

Liberałowie, podobnie jak chadecy, opowiedzieli się za zawieszeniem łączenia rodzin dla osób posiadających status ochrony subsydiarnej. Poparli odsyłanie nielegalnych migrantów na granicach Niemiec. W programie znalazł się także postulat wzmocnienia roli agencji Frontex w ochronie granic zewnętrznych UE oraz w walce z nielegalną migracją i przemytem ludzi. To Unia Europejska powinna, zdaniem FDP, wykorzystać umowy z państwami pochodzenia migrantów do tego, aby zwiększyły one gotowość przyjmowania powracających migrantów i ograniczenia nielegalnej migracji.

Partia FDP oceniła, że zdolności niemieckiego społeczeństwa do przyjmowania i integracji uchodźców są ograniczone (Ibidem, s. 27). Utrzymująca się wysoka liczba przybywających uchodźców przeciąża możliwości infrastrukturalne gmin niemieckich. Istniejące kursy integracyjne powinny zostać poddane przeglądowi pod kątem ich skuteczności. W szczególności postulowano oddzielenie kursów językowych od integracyjnych, ponieważ dotychczasowe podejście okazało się nieskuteczne i kosztowne. Kursy językowe powinny być modułowe i zróżnicowane. Ich głównym celem powinno być opanowanie języka w celu integracji na rynku pracy. Kursy językowe i integracyjne powinny być prowadzone równoległe z pracą.

Partia FDP opowiedziała się za tym, by niemieckie obywatelstwo było przyznawane imigrantom dopiero po procesie udanej integracji. Imigranci powinni być naturalizowani tylko wtedy, gdy sami zarabiają na własne utrzymanie (Ibidem, s. 28).

Uwagę wyborców miało zwracać sugestywne hasło: „Chcemy imigracji na rynek pracy, a nie do systemów zabezpieczenia socjalnego”. Liberałowie nawoływali, aby Niemcy wykazywały się humanitarną odpowiedzialnością, ale także, aby przyjmowanie imigrantów było dostosowane do rzeczywistych możliwości państwa. Wyrażone zostało również zdanie, że tylko poprzez integrację imigrantów można będzie utrzymać społeczną akceptację imigracji.

V. Program wyborczy Alternatywy dla Niemiec (AfD) nosił tytuł „Czas dla Niemiec” (*Zeit für Deutschland*) (*Zeit...*). Rozdział zatytułowany „Czas na bezpieczeństwo”

poświęcony został głównie polityce azylowej i migracyjnej. Zawierał krytykę dotychczasowej polityki migracyjnej (nazwano ją „nieodpowiedzialną polityką otwartych granic, która napędza niekontrolowany napływ milionów migrantów”) (Ibidem, s. 100) oraz postulaty dotyczące jej radykalnej zmiany. Wśród negatywnych konsekwencji napływu migrantów partia wymieniła: niekontrolowany wzrost populacji, ogromne obciążenie finansów publicznych, znaczny wzrost przestępczości oraz zagrożenie dla systemów zabezpieczenia społecznego i rynku mieszkaniowego. W programie stwierdzono, że niewłaściwie prowadzona dotąd polityka migracyjna przyczyniła się do przyciągnięcia do Niemiec przede wszystkim ubogich migrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki. Winą obarczono niemiecki system socjalny, który stanowi siłę przyciągania dla imigrantów. Skrytykowano bezczynność niemieckich polityków, podczas gdy wielu sąsiadów Niemiec ograniczało masową imigrację. Tymczasem zamiast reformować prawo do azylu, rząd niemiecki zajmował się, zdaniem AfD, sprawą legalizacji nielegalnej imigracji.

Partia zapowiedziała, że obejmując rządy zainicjuje wyraźny zwrot w polityce migracyjnej i będzie kontrolować granice państwowe, co jednak nie ma spowodować ograniczenia swobodnego przemieszczania się w ramach UE. W okresie, gdy rządy przejmie AfD tylko osoby, które mają do tego prawo, będą mogły wjechać do Niemiec. Wszystkie regulacje polityki migracyjnej zainicjowane w ostatnich latach, które nie leżą w interesie Niemiec, zostaną cofnięte. Każdy, kto nie posiada prawa pobytu i przebywa w Niemczech nielegalnie, zostanie deportowany. To właśnie niewłaściwie realizowany proces deportacji był szczególnie krytykowany w programie AfD. Partia zaprezentowała katalog pięciu przedsięwzięć (dotyczących deportacji), które miałyby przyczynić się do zreformowania polityki imigracyjnej (Ibidem, s. 101):

1. Konsekwentna deportacja osób, które są zobowiązane do opuszczenia Niemiec i wyeliminowanie istniejących (błędnie wprowadzonych) czynników zachęcających do przyjazdu (zasilek obywatelski, prawo pobytu dla osób, które powinny być zobowiązane do opuszczenia kraju, naturalizacja turbo). Dodatkowo zapisano również rozszerzenie zachęt do dobrowolnego powrotu do państw macierzystych.
2. Jeśli przyczyny uchodźstwa wygasają – jak ma to obecnie miejsce w Syrii – prawo do przyznania ochrony uchodźcom pochodzącym z tych państw powinno ustać. Należy niezwłocznie wszcząć procedury cofnięcia ochrony i rozpocząć negocjacje z krajami pochodzenia w sprawie reemigracji.
3. Priorytetowo repatriowani być powinni ekstremiści i sprawcy poważnych przestępstw.
4. Partia postulowała wprowadzenie znacznych ułatwień w procesie deportacji pochodzących z zagranicy przestępców, zwłaszcza tych zaangażowanych w delikty z użyciem przemocy, handel narkotykami i przestępstwa na tle seksualnym, a także osób zamieszanych w zorganizowaną przestępczość klanową.
5. Partia zapowiedziała, że nie będzie dłużej bezczynnie patrzeć, jak zewnętrzne konflikty są importowane na niemiecką ziemię. Dotyczy to zarówno proklamacji kalifatu, jak i muzułmańskiego antysemityzmu.

Zdaniem AfD, suwerenne działania państwa, mające na celu utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i ochronę bezpieczeństwa wewnętrznego mają pierwszeństwo przed europejskimi przepisami dotyczącymi azylu i przyjmowania cudzoziemców. Partia uważa, że Wspólny Europejski System Azylowy (CEAS) całkowicie zawiódł, w związku

z czym Niemcy nie będą realizować wspólnej europejskiej polityki azylowej, ochrony subsydiarnej i ochrony tymczasowej (Ibidem, s. 102).

Katalog kolejnych pięciu zapowiadanych przedsięwzięć dotyczył:

- 1) utworzenia ośrodków detencyjnych³ na granicach Niemiec;
- 2) wypowiedzenia przez RFN konwencji ONZ dotyczących migracji i uchodźców;
- 3) rozpoczęcia reformy zarówno Konwencji Genewskiej dotyczącej statusu uchodźców, jak i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w celu dostosowania ich do uwarunkowań, jakie zaistniały od 2015 r.;
- 4) przekształcenia indywidualnego prawa do azylu w gwarancję instytucjonalną lub zwykłą regulację prawną;
- 5) ograniczenia prawa migrantów do przyjęcia w celu przeprowadzenia procedury azylowej tylko do tych osób, które są bezpośrednio i szczególnie drastycznie zagrożone (Zeit..., s. 103).

Hasło AfD zawarte w programie wyborczym brzmiało: zakończyć raj azylowy, jakim są Niemcy. Służyć temu miałyby m.in. wspomniane wcześniej ośrodki detencyjne na granicach. Partia postulowała zaostrzenie polityki migracyjnej i położenie kresu niekontrolowanej imigracji milionów ludzi do RFN. Wezwała do ustanowienia kontroli i odsyłania imigrantów już na granicach jako „oczywistego prawa”. Według AfD, nikt, kto przybywa z bezpiecznego kraju trzeciego nie powinien mieć prawa do ubiegania się o azyl w Niemczech.

VI. Tytuł programu partii Lewica (die Linke) brzmiał: „Wszyscy chcą rządzić. My chcemy wprowadzać zmiany. Dzielić bogactwo. Obniżać ceny. Dla siebie nawzajem” (*Alle wollen regieren. Wir wollen verändern. Reichtum teilen. Preise senken. Füreinander*) (*Alle...*).

W rozdziale 17 zatytułowanym „O sprawiedliwe społeczeństwo imigracyjne i o obronę prawa do azylu” (*Für...*) Lewica opowiedziała się za społeczeństwem imigracyjnym opartym na solidarności, w którym wszyscy ludzie mają takie same prawa i możliwości, niezależnie od paszportu, pochodzenia, koloru skóry, przynależności kulturowej lub religijnej. Partia deklarowała walkę z antysemityzmem, antycyganizmem, rasizmem antymuzułmańskim⁴ i każdą inną formą rasizmu oraz zakończenie strukturalnej i instytucjonalnej dyskryminacji. Program zawierał konstatację, że wykluczenie przenika wszystkie obszary życia w Niemczech, zwłaszcza system edukacji, rynek pracy i mieszkań oraz administrację publiczną. Tymczasem każdy człowiek powinien mieć pełny dostęp do praw społecznych, politycznych i kulturalnych. Wizją Lewicy jest sprawiedliwe i otwarte społeczeństwo, w którym równe uczestnictwo dla wszystkich jest czymś oczywistym.

Lewica krytykowała prawicową debatę migracyjną, która sprawia, iż migranci i uchodźcy stają się kozłami ofiarnymi błędnej polityki prowadzonej w interesie bogatych. Opowiedziała się za stworzeniem odpowiednich prawnych, finansowych i struktu-

³ Ośrodki detencyjne to zamknięte, strzeżone ośrodki dla cudzoziemców zlokalizowane przy granicach (osoby tam przebywające są pozbawione wolności także wówczas, gdy nie popełniły żadnego przestępstwa).

⁴ Lewica postulowała powołanie pełnomocnika ds. muzułmanów i przedsięwzięcie środków przeciwko rasizmowi antymuzułmańskiemu.

ralnych warunków ramowych dotyczących przyjmowania migrantów, aby w szczególności gminy nie były pozostawione same sobie z zadaniami dotyczącymi zapewnienia opieki, zakwaterowania i usług integracyjnych.

Postulaty Lewicy zawarte w programie wyborczym brzmiały:

- wszyscy uchodźcy powinni otrzymać nieograniczone pozwolenie na pracę od dnia przybycia do Niemiec. Nikt nie powinien czekać, by móc wziąć swoje życie we własne ręce;
- należy stworzyć specjalny fundusz dla gmin przyjaznych uchodźcom. Gminy, które chcą poprawić warunki przyjaznej gościnności, powinny móc wykorzystać środki z funduszu na sfinansowanie opieki i włączanie uchodźców do różnych sfer życia;
- uchodźcy powinni być zakwaterowani równomiernie na terytorium całego kraju. Należy im zaoferować bezpłatne kursy językowe. Zamiast dyskryminujących świadczeń rzeczowych i kart płatniczych, należy im wypłacać regularne świadczenia pieniężne na poziomie solidarnego dochodu minimalnego.

Chaos na granicach Europy jest, zdaniem partii, wynikiem porażki polityki migracyjnej. Lewica wyraziła sprzeciw wobec sytuacji powodującej, że każdego roku na europejskich granicach giną tysiące ludzi. Partia postulowała stworzenie możliwości bezpiecznego, legalnego wjazdu do UE, co miałyby pozbawić przemytników podstaw biznesowych. Optowała za przestrzeganiem Konwencji Genewskiej dotyczącej statusu uchodźców, Konwencji ONZ o prawach dziecka oraz Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Unijna agencja Frontex powinna zostać, zdaniem Lewicy, rozwiązana i zastąpiona cywilnym europejskim programem ratownictwa morskiego, a kryminalizacja ratownictwa morskiego powinna zostać natychmiast zakończona.

Partia uznała *pushbacki* za nielegalne i domagała się ich wstrzymania. Dodatkowo należy, jej zdaniem, anulować umowy w sprawie uchodźców zawarte z Turcją i innymi dyktatorami. Podkreśliła, że prawo do azylu jest prawem człowieka, w związku z czym Lewica nie godzi się na żadne zaostrezenie prawa azylowego. Dostęp do procedur azylowych i ochrony prawnej musi być zagwarantowany osobom ubiegającym się o azyl na zewnętrznych granicach UE. Systematyczne kontrole na granicach wewnętrznych i odsyłanie już na granicach osób poszukujących ochrony uznane zostały za niedopuszczalne. Lewica odrzuciła Wspólny Europejski System Azylowy (CEAS).

Zdaniem partii, prześladowanie ludzi ze względu na orientację seksualną oraz osób transpłciowych musi zostać uznane za podstawę do uchodźstwa. Lewica wezwała także do akceptacji szkód klimatycznych i środowiskowych, a także ubóstwa za powody zmuszające do uchodźstwa oraz do wydawania takim migrantom wiz humanitarnych. Uzasadnioną przyczyną migracji są więc, zdaniem Lewicy, zarówno powody społeczne, jak i ekonomiczne.

W kwestii zwalczania przyczyn uchodźstwa Lewica stwierdziła w programie, że zamiast systematycznie eksportować przyczyny ucieczki, takie jak handel bronią, niszczenie środowiska i klimatu oraz ubóstwo, należy dążyć do przezwyciężenia globalnej niesprawiedliwości, wspierać demokrację i oddolne ruchy społeczne oraz skutecznie pomagać ludziom w potrzebie.

Partia Lewica domagała się prawa do głosowania i kandydowania w wyborach na wszystkich szczeblach dla wszystkich osób długoterminowo mieszkających w Niemczech. Wszystkie dzieci i wszyscy młodzi ludzie urodzeni w Niemczech powinni otrzy-

mać niemieckie obywatelstwo. Partia wyraziła zadowolenie z faktu, że reforma dotycząca naturalizacji generalnie zezwala na posiadanie kilku obywatelstw.

W programie zapisano sprzeciw wobec deportacji, zwłaszcza do państw, gdzie toczą się wojny, panują prześladowania i nędza. Przestępcy powinni podlegać postępowaniu karnemu w Niemczech, niezależnie od ich statusu pobytowego, a w razie potrzeby odbywać karę pozbawienia wolności w Niemczech.

Hasła Lewicy brzmiały: „Nikt nie ucieka dobrowolnie” oraz „Jesteśmy społeczeństwem imigracyjnym i musimy nim pozostać”.

VII. Program Sojuszu Sahry Wagenknecht (BSW) zatytułowany był: „Nasze państwo zasługuje na więcej” (*Unser Land verdient mehr*) (*Unser...*). Wśród problemów, z jakimi boryka się społeczeństwo niemieckie, już w preambule wymieniona została utrata kontroli nad migracją.

Jako swój cel Sojusz zapisał: doprowadzenie do bezpieczeństwa na ulicach i placach, podniesienie liczby funkcjonariuszy policji i powstrzymanie nielegalnej imigracji (Ibidem, s. 3). Wezwano do zmiany przepisów, a nawet, jeśli to będzie konieczne, Ustawy Zasadniczej, aby uchodźcy utracili prawo do azylu w Niemczech po popełnieniu poważnych przestępstw. Ochrona przed deportacją powinna być ograniczona tylko do przypadków, gdy istnieją wyraźne przesłanki, że danej osobie grozi kara śmierci w kraju pochodzenia. Imigranci, którzy poważnie naruszają prawo, muszą zostać deportowani.

W programie zapisano, że według Centralnego Rejestru Cudzoziemców, pod koniec 2023 r. w Niemczech mieszkało około 572 tysiące cudzoziemców bez zezwolenia na pobyt. Nie mieli oni złożonego wniosku o azyl, ani nie posiadali statusu ochronnego lub statusu osób tolerowanych z innych powodów, takich jak np. wykonywanie pracy lub postępy poczynione w procesie integracji. Partia uważa, że osoby te powinny opuścić Niemcy. Byłby to również sygnał dla potencjalnych kolejnych imigrantów, że nie mogą oczekiwać pozostania w Niemczech na stałe, jeśli nie są uprawnieni do uzyskania ochrony.

Sojusz Sahry Wagenknecht zamieścił również w swoim programie dane dotyczące nieudanych deportacji. Od stycznia do września 2024 r. spośród 38 328 zaplanowanych deportacji 23 610 zakończyło się niepowodzeniem. Stanowi to, zdaniem partii, niedotrzymanie zapowiedzi przez kanclerza [Scholza], który obiecywał zmianę kursu w polityce deportacji. Prawo azylowe jest w Niemczech, zdaniem Sojuszu, nadużywane. Prawo i porządek w kwestii deportacji muszą zacząć być ponownie egzekwowane.

Partia BSW oszacowała, że od 2015 r. Niemcy co roku przyjmują grupę migrantów porównywalną z liczbą ludności jednego dużego miasta. W 2024 r. przybyło do Niemiec ponad ćwierć miliona osób. Nawet jeśli liczba uchodźców przybywających do Niemiec nieznacznie spada, to wciąż jest ona, zdaniem BSW, zbyt wysoka. Konsekwencją tego procesu jest nadmierna liczba dzieci w przepełnionych klasach, w których duża część uczniów słabo mówi po niemiecku. Ponadto, znalezienie zakwaterowania staje się często koszmarem nawet dla osób uzyskujących średni dochód, a szczególnie kobiety unikają niektórych ulic i placów oraz basenów, ponieważ nie czują się tam bezpiecznie.

W programie BSW podkreślono, że wiele krajów europejskich wzywa obecnie do zmiany europejskiej polityki azylowej. Powodem jest to, że każdy, kto dotrze do UE, może niemal zawsze tutaj pozostać, niezależnie od uzyskanego statusu ochronnego, co

stanowi ogromną siłę przyciągania i powoduje, że coraz więcej osób wpada w szpony przestępczych gangów przemytniczych, które zarabiają miliardy na migracji. Natomiast ci, którzy są zbyt biedni, by zapłacić przemytnikom lub zbyt słabi, by skorzystać z niebezpiecznych dróg ucieczki, są pozbawieni pomocy UE (Ibidem, s. 37).

Postulowano zwalczanie przyczyn uchodźstwa i migracji w miejscach pochodzenia, twierdząc że jest to bardziej skuteczne w udzielaniu wielu potrzebującym pomocy osobom niż przyjmowanie niewielkiej ich liczby w Niemczech. Zwłaszcza, że ci, którzy docierają do Niemiec, zazwyczaj nie są najbardziej potrzebujący. W związku z tym partia wezwała do reorientacji polityki zagranicznej i handlowej UE, mającej na celu poprawę warunków życia w krajach pochodzenia (Ibidem, s. 38). BSW opowiedziała się również za przeprowadzaniem procedur azylowych poza UE, w bezpiecznych krajach trzecich „tam, gdzie jest to możliwe”.

Hasło zawarte w programie Sojuszu Sahry Wagenknecht brzmiało: Bezpieczne granice: Powstrzymanie niekontrolowanej migracji (Ibidem, s. 36).

Podsumowanie

Jak wynika z powyższego zestawienia, wszystkie partie niemieckie zawarły w swoich programach wyborczych koncepcje zmian w polityce migracyjnej, co świadczy o ogromnym znaczeniu przywiązywanym do tej polityki. Zmiany te, zgodnie ze sformułowaną w części wstępnej tezą, miały dotyczyć głównie ograniczenia liczby przyjmowanych imigrantów, szczególnie zastopowania napływu migrantów nielegalnych.

Warto więc w charakterze podsumowania zbadać, które rozwiązania znalazły się w umowie koalicyjnej nowego rządu złożonego z polityków partii CDU i CSU oraz SPD, którą 9 kwietnia 2025 r. przedstawił w Berlinie Friedrich Merz (*Verantwortung...*). Umowa, licząca 144 strony, nosi tytuł „Odpowiedzialność za Niemcy”. Rozdział trzeci, zatytułowany „Bezpieczna współegzystencja, migracja i integracja”, poświęcony został właśnie polityce migracyjnej i integracyjnej. Już **na wstępie podkreślono, że Niemcy są krajem kosmopolitycznym i takim pozostaną. Zapowiedziano, że humanitarna odpowiedzialność pozostanie dewizą państwa niemieckiego** (Ibidem, s. 92).

Odsyłanie osób ubiegających się o azyl na zewnętrznych granicach UE powinno być stosowane we współpracy z partnerami europejskimi. Wszystkie konstytucyjne środki przeciwko nielegalnej migracji powinny zostać wykorzystane bez ograniczania prawa do azylu.

Partie koalicyjne zapowiedziały uruchomienie ofensywy repatriacyjnej i włączenie krajów pochodzenia imigrantów do odpowiedzialności za deportacje. Zapisały również zniesienie wprowadzonej przez poprzedni rząd „naturalizacji turbo” (po trzech latach) oraz zreformowanie prawa o obywatelstwie. Okres ustawowej naturalizacji powinien wynosić pięć lat. Uzyskanie podwójnego obywatelstwa możliwe jest również po pięciu latach. Uchodźcy z ograniczonym statusem ochronnym nie będą mogli sprowadzać do Niemiec członków swych rodzin przez dwa lata.

Relatywnie dużo miejsca poświęcono polityce integracji imigrantów ze społeczeństwem przyjmującym. Czytamy w umowie m.in.: „Chcemy więcej inwestować w integrację, kontynuować kursy integracyjne, przywrócić językowe ośrodki opieki dziennej,

dalej prowadzić program *Startchancen* i rozszerzyć go na ośrodki opieki dziennej. Ma to zapewnić integrację od samego początku” (Ibidem, s. 95).

Natalie Pawlik (SPD), która od 2022 r. pełniła funkcję pełnomocnika ds. wysiedleńców i mniejszości narodowych, została mianowana pełnomocnikiem rządu ds. migracji, uchodźstwa i integracji.

Bibliografia

- Alles lässt sich ändern*, <https://www.fdp.de/bundestagswahl-2025-alles-laesst-sich-aendern>, 10.07.2025.
- Alle wollen regieren. Wir wollen verändern. Reichtum teilen. Preise senken. Füreinander*, <https://www.die-linke.de/bundestagswahl-2025/wahlprogramm/>, 10.07.2025.
- CDU-Politiker Frei zu Flüchtlingen: Wollen „faktischen Aufnahmestopp“*, <https://www.rnd.de/politik/thorsten-frei-cdu-politiker-kuendigt-faktischen-aufnahmestopp-von-gefluechteten-bei-wahl-sieg-an-HNGLHUNALZH3BBN5GTC7FSE76M.html>, 10.07.2025.
- Das Wahlprogramm der Freien Demokraten zur Bundestagswahl 2025. Alles lässt sich ändern*, https://www.fdp.de/sites/default/files/2024-12/fdp-wahlprogramm_2025.pdf, 10.07.2025.
- Für eine gerechte Einwanderungsgesellschaft, Asylrecht verteidigen*, <https://www.die-linke.de/bundestagswahl-2025/wahlprogramm/>, 30.04.2025.
- Mehr für Dich. besser für Deutschland. Regierungsprogramm der SPD für die Bundestagswahl, 2025*, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Programm/SPD_Programm_bf.pdf, 10.07.2025.
- Politikwechsel für Deutschland. Wahlprogramm von CDU und CSU*, https://www.csu.de/common/download/Wahlprogramm_2025_von_CDU_und_CSU.pdf, 30.04.2025.
- „Unser Land verdient mehr“*. *Das Wahlprogramm des BSW zur Bundestagswahl 2025*, <https://bsw-vg.de/wp-content/themes/bsw/assets/downloads/BSW%20Wahlprogramm%202025.pdf>, 25.07.2025.
- Verantwortung für Deutschland, Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, 21. Legislaturperiode*, https://www.koalitionsvertrag2025.de/sites/www.koalitionsvertrag2025.de/files/koav_2025.pdf, 25.07.2025.
- Zeit für Deutschland*, https://www.afd.de/wp-content/uploads/2025/02/AfD_Bundestagswahlprogramm2025_web.pdf, 30.04.2025.
- Zusammen wachsen: Unser Regierungsprogramm für die Bundestagswahl*, https://cms.gruene.de/uploads/assets/20250205_Regierungsprogramm_DIGITAL_DINA5.pdf, 10.07.2025.

Migration Policy in the 2025 Election Programs of German Parties

Summary

Migration, which is an important element of Germany's domestic and foreign policy, has been and continues to be a source of much emotion and political and social controversy. Among other things, it has led to a significant increase in support for the Alternative for Germany party.

This article provides an overview of the main slogans and concepts concerning selected aspects of migration policy contained in the election programs of seven German political parties prepared in connection with the early elections to the Bundestag, which took place on February 23, 2025. The analysis of the content of the election programs was primarily aimed at identifying the changes that individual parties proposed in the immigration policy of the new government.

The analysis of the content of the election programs showed that most German political parties advocated a tougher stance on migration policy, including increased controls on incoming economic migrants and refugees, a more effective deportation process, and, above all, a halt to the arrival of illegal immigrants (referred to as irregular). The influx of a qualified workforce was viewed positively.

The summary highlights the most important elements of migration policy contained in the coalition agreement of the new government, which is composed of politicians from the Christian Democratic Union, the Christian Social Union, and the Social Democratic Party (SPD).

Key words: Germany, migration policy, political parties, Bundestag elections

Author Contributions

Conceptualization (Konceptualizacja): Aleksandra Trzcielińska-Polus

Data curation (Zestawienie danych): Aleksandra Trzcielińska-Polus

Formal analysis (Analiza formalna): Aleksandra Trzcielińska-Polus

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Aleksandra Trzcielińska-Polus

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Aleksandra Trzcielińska-Polus

Competing interests: The author have declared that no competing interests exist
(Sprzeczne interesy: Autor oświadczył, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

